

Anonymiserad version

Översättning

C-84/19 - 1

Mål C-84/19

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

31 januari 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie
(Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

28 december 2018

Kärande:

Profi Credit Polska S.A., Bielsko-Biała (Polen)

Svarande:

QJ

[utelämnas]

BESLUT

Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie III Wydział
Cywilny (Distriktsdomstolen i Szczecin – högra stranden, västra delen av staden,
tredje tvistemålsavdelningen) [utelämnas]

angående det käromål som anhängiggjorts av **PROFI CREDIT Polska Spółki
Akcyjnej, Bielsko-Biała**

mot **QJ**

angående fordran

meddelar följande beslut:

Det begärs, med stöd av artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande beträffande följande tolkningsfrågor:

1. Ska artikel 1.2 i rådets direktiv 93/13/EG av den 5 april 1993 [om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169)] tolkas så, att bestämmelsen innebär att direktivets bestämmelser inte ska tillämpas vid skälighetsprövningen av särskilda avtalsvillkor rörande andra kreditkostnader än ränta i det fallet då bindande författningsföreskrifter i en medlemsstat inför en övre gräns för den typen av kostnader, varvid det anges att andra kreditkostnader än ränta enligt ett konsumentkreditavtal inte ska betalas i den del som överstiger maximalbeloppet för andra kreditkostnader än ränta beräknat enligt det sätt som anges i lagen eller det totala kreditbeloppet?

2. Ska artikel 4.2 i direktiv 93/13 tolkas så, att ett avtalsvillkor – som reglerar andra kreditkostnader än ränta som ska betalas av låntagaren tillsammans med lånet jämte ränta och som har samband med själva avtalsingåendet [Or.2] och beviljandet av lånet (i form av avgifter, provision samt kostnader av annat slag) – inte ska omfattas av den i bestämmelsen föreskrivna skälighetsprövningen om avtalsvillkoret är klart och begripligt formulerat?

3. Ska artikel 4.2 i direktiv 93/13 tolkas så, att avtalsvillkor som inför en annan typ av kostnader som har samband med beviljandet av lånet inte kan anses vara ”klart och begripligt formulerade” om de inte preciserar de varor eller tjänster som säljs som motprestation och som därmed inte gör det möjligt för konsumenten att förstå vari skillnaden består?

[utelämnas] [Or.3]

SKÄL [utelämnas]

I. Saken i det nationella målet samt sakomständigheterna

Målet gäller ett käromål angående fordran som anhängiggjorts av ett bolag vars verksamhetsföremål utgörs av kreditgivning. Svarande i målet är konsument. Käranden har yrkat att svaranden ska förpliktas att betala yrkat belopp och käranden har därvid åberopat en växel som dragits på svaranden. Rätten meddelade tredsakodning varpå svaranden ansökte om återvinning. I ansökan om återvinning gjordes det bland annat gällande att avtalsvillkoren är oskäliga, vars fullgörande säkerställs genom den dragna växeln. Svarandens invändningar har föranlett en prövning i sak av den rättsliga grunden för käromålet, det vill säga låneavtalet av den 19 september 2016. Avtalet ingicks utifrån ett standardavtal som används av käranden. Käranden beviljade svaranden det aktuella lånet med

ett belopp om 9000 złoty (PLN). Svaranden åtog sig att betala av lånet i 36 månadsavbetalningar jämte kostnader i form av i förväg fastställda avgifter om 129 złoty (PLN); provision om 7771 złoty (PLN); avgift för ”Twój Pakiet” – Pakiet Extra om 1100 złoty (PLN) samt avtalsenlig ränta med fast procentsats på 9,83 procent. Avtalet innehöll inte någon definition av begreppet i förväg fastställda avgifter och ej heller av provision, och inte heller angavs vilken konkret motprestation från kärandens sida som motsvarade ovannämnda avgifter. ”Twój Pakiet” medförde i gengäld en rätt för konsumenten att en gång få uppskov med två avbetalningar respektive en sänkning av fyra avbetalningar med en lika lång förlängning av avtalstiden (vid uppskov) respektive förpliktelse att senare erlagga betalning (vid minskning). Avtalet föreskrev inte klart och begripligt i vilken egenskap som svarandens avtalsmotpart agerade (det angavs att det var fråga om en befullmäktigad finanskonsult/agent i kreditärenden).

[utelämnas]

Under målets handläggning har käranden förklarat att provisionen utgör arvode för kreditgivningen medan de i förväg fastställda avgifterna i själva verket motsvarar kostnader som uppkommit i samband med avtalsingåendet. Räntan utgör å sin sida vederlag för att låntagaren får låna långgivarens penningmedel.

II. Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

(1) Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt av den 9 maj 2008 [Or.4]

Artikel 169

1. För att främja konsumenternas intressen och säkerställa en hög konsumentskyddsnivå ska unionen bidra till att skydda konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen samt till att främja deras rätt till information och utbildning och deras rätt att organisera sig för att tillvarata sina intressen.

2. Unionen ska bidra till att uppnå de mål som avses i punkt 1 genom

a) åtgärder som beslutas enligt artikel 114 inom ramen för förverkligandet av den inre marknaden,

b) åtgärder som understöder, kompletterar och övervakar medlemsstaternas politik.

3. Europaparlamentet och rådet ska i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén besluta om de åtgärder som avses i punkt 2 b.

4. Åtgärder som beslutas enligt punkt 3 ska inte hindra någon medlemsstat från att upprätthålla eller införa strängare skyddsåtgärder. Sådana åtgärder måste vara förenliga med fördragen. Kommissionen ska underrättas om åtgärderna.

(2) Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna av den 7 december 2000 [utelämnas]

Artikel 38

En hög nivå i fråga om konsumentskydd ska tryggas i unionens politik.

(3) Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66) [utelämnas]

(19)

För att konsumenten ska kunna fatta ett välgrundat beslut bör denne innan avtalet ingås få tillräcklig information, som denne får ta med sig och begrunda, om villkor och kostnader för krediten samt om sina skyldigheter. För att säkerställa största möjliga öppenhet och jämförbarhet bör erbjudandena särskilt inbegripa uppgifter om den effektiva räntan för krediten, som bör beräknas på samma sätt inom hela gemenskapen. Eftersom den effektiva räntan i detta skede endast kan anges med hjälp av ett exempel, bör exemplet i fråga vara representativt. Det bör därför stämma överens exempelvis med den genomsnittliga löptiden och det totala belopp som beviljats för den typ av kreditavtal som övervägs samt i förekommande fall med de varor som köpts. När exemplet fastställs bör hänsyn även tas till hur frekventa vissa typer av kreditavtal är på en bestämd marknad. När det gäller [Or.5] kreditränta, avbetalningarnas periodicitet och räntekapitalisering bör kreditgivaren använda sin sedvanliga beräkningsmetod för den aktuella konsumentkrediten.

(20)

Konsumentens sammanlagda kreditkostnad bör omfatta alla kostnader, inklusive ränta, provision, skatter, avgifter till kreditförmedlare och andra avgifter som konsumenten måste betala i samband med kreditavtalet med undantag av notariatsavgifter. Kreditgivarens faktiska vetskap om kostnaderna bör bedömas objektivt med beaktande av kraven på god yrkessed.

(31)

För att konsumenten ska känna till sina rättigheter och skyldigheter enligt kreditavtalet bör detta innehålla all nödvändig information på ett klart och tydligt sätt.

Artikel 3 ”Definitioner”

I detta direktiv gäller följande definitioner:

...

c) *kreditavtal*: ett avtal genom vilket en kreditgivare lämnar eller förbinder sig att lämna en konsument en kredit i form av betalningsanstånd, lån eller annan liknande finansieringsform, med undantag för avtal om fortlöpande tillhandahållande av tjänster eller om fortlöpande leveranser av varor av samma slag, där konsumenten betalar genom avbetalningar så länge som varorna eller tjänsterna tillhandahålls.

(4) Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169)

I skälen anges bland annat följande:

Sådana författningsföreskrifter hos medlemsstaterna som direkt eller indirekt reglerar villkoren för konsumentavtal antas inte innehålla oskäliga villkor. Därför förefaller det inte nödvändigt att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter och principer eller bestämmelser i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt underkastas bestämmelserna i detta direktiv. I det avseendet omfattar uttrycket ”bindande författningsföreskrifter” i artikel 1.2 även regler som enligt lagstiftningen gäller mellan de avtalsslutande parterna om inget annat har avtalats.

... [Or.6]

Artikel 1

...

2. Avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter samt bestämmelser eller principer i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt, särskilt inom transportområdet, är inte underkastade bestämmelserna i detta direktiv.

Artikel 3

1. Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

...

Artikel 4

...

2. Bedömningen av avtalsvilkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.

Polsk rätt

(5) Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (konsumentkreditlagen av den 12 maj 2011) ...

Artikel 3

1. Med konsumentkreditavtal avses ett kreditavtal som inte överstiger 255 550 złoty (PLN) eller motsvarande värde i annan valuta än polsk valuta som kreditgivaren inom ramen för sin näringsverksamhet beviljar eller utfäster sig att bevilja en konsument.

...

2. Med konsumentkreditavtal avses särskilt följande:

1) låneavtal

...

Artikel 5 – I denna lag avses med:

...

6) Den sammanlagda kreditkostnaden: alla de kostnader som konsumenten är skyldig att betala i samband med kreditavtalet, och särskilt följande:

a) ränta, avgifter, provision, skatter och vinstmarginaler som kreditgivaren känner till; [Or.7]

b) kostnaderna för extra tjänster, i synnerhet försäkringar, om sådana kostnader är obligatoriska för att erhålla krediten eller för att erhålla den på de marknadsförda villkoren, med undantag för notariatsavgifter som åläggs konsumenten;

6a) Andra kreditkostnader än ränta: alla kostnader som konsumenten betalar i samband med konsumentkreditavtalet, med undantag för ränta.

7) Sammanlagt kreditbelopp: det högsta belopp av penningmedlen exklusive krediterade kreditkostnader som kreditgivaren ställer till konsumentens förfogande enligt ett kreditavtal, och när det gäller avtal där det inte anges något högsta belopp, summan av alla penningmedel exklusive krediterade kreditkostnader som kreditgivaren ställer till konsumentens förfogande enligt kreditavtalet.

8) Sammanlagt belopp som ska betalas av konsumenten: summan av den sammanlagda kreditkostnaden och det sammanlagda kreditbeloppet.

...

Artikel 36a

1. Det högsta beloppet för andra kreditkostnader än ränta beräknas enligt följande formel:

$$MPKK \leq (K \times 25\%) + (K \times \frac{n}{R} \times 30\%)$$

varvid de olika symbolerna har följande betydelse:

MPKK – det högsta beloppet för andra kreditkostnader än ränta,

K – det sammanlagda kreditbeloppet.

n – återbetalningsfrist uttryckt i dagar,

R – antal dagar under året.

2. Andra kreditkostnader än ränta får under lånets löptid inte vara högre än det sammanlagda kreditbeloppet.

3. Andra kreditkostnader än ränta som härrör från ett konsumentkreditavtal får inte uttas till den del den överskrider det högsta beloppet för andra kreditkostnader än ränta beräknat på det sätt som anges i punkt 1 eller det sammanlagda kreditbeloppet.

(6) Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Civillagen av den 23 april 1964) ...

Artikel 385¹

§ 1. Bestämmelserna i ett konsumentkreditavtal som inte har avtalats individuellt är inte bindande för konsumenten om dennes rättigheter och skyldigheter enligt nämnda avtal är utformade på ett sätt som strider mot god sed och allvarligt åsidosätter konsumentens intressen (otillåtna avtalsvillkor). Detta gäller inte för bestämmelser som avser [Or.8] parternas huvudsakliga prestationer, särskilt med avseende på pris eller vederlag, om de är tydligt formulerade.

§ 2. Om ett avtalsvillkor inte är bindande för konsumenten enligt 1 § förblir avtalet i övrigt bindande för parterna.

§ 3. En bestämmelse i ett avtal anses vara en bestämmelse som inte har avtalats individuellt om konsumenten inte haft något verkligt inflytande på dess innehåll.

Detta gäller i synnerhet för avtalsbestämmelser som har tagits från ett standardavtal som den andra avtalsparten har föreslagit för konsumenten.

§ 4. Bevisbördan för att en avtalsbestämmelse har avtalats individuellt ligger hos den part som åberopar denna omständighet.

Artikel 720

§ 1. Genom låneavtalet åtar sig långivaren att till låntagaren överlåta äganderätten till ett visst penningbelopp eller endast till vissa saker, medan låntagaren åtar sig att betala åter detta penningbelopp eller lämna åter samma antal saker av samma slag och kvalitet.

III. Skäl

... [Låne]avtal konstrueras på olika sätt. Ett generellt problem som domstolarna brottas med i detta slags mål är frågan om hur man ska företa skälighetsprövningen av villkoren i dessa avtal, särskilt när det är fråga om mycket höga kostnader som åläggs låntagaren i samband med avtalsingåendet.

Den problematik som enligt den hänskjutande domstolen för det första uppkommer vid prövningen av denna typ av mål, avser huruvida det är möjligt att tillämpa bestämmelserna i direktiv 93/13 och därmed pröva skäligheten i avtalsvillkor utifrån direktivbestämmelserna med avseende på innehållet i artikel 36a i den polska konsumentkreditlagen. Artikel 1.2 i direktiv 93/13 avser avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter, och nämnda direktivbestämmelse föreskriver att dessa inte är underkastade bestämmelserna i direktivet. EU-domstolen har förklarat att två villkor i detta avseende ska vara uppfyllda. För det första ska avtalsvillkoret avspegla en författningsföreskrift och för det andra ska föreskriften vara bindande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2017, *Andriciuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkterna 27 och 28 och där angiven rättspraxis). Detta undantag från tillämpningen av direktiv 93/13 motiveras av att det i princip får antas att den nationella lagstiftaren har sett till att det finns en balans mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter vad gäller vissa avtal (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 mars 2013, *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 28). EU-domstolen har emellertid även slagit fast att en nationell domstol ska [Or.9] – särskilt med hänsyn till syftet med direktivet, det vill säga att skydda konsumenter mot att näringsidkare inför oskäligen villkor i konsumentavtal – beakta att undantaget i artikel 1.2 i samma direktiv ska tolkas restriktivt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2017, *Andriciuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

Det ska i det avseendet klargöras att artikel 36a i konsumentkreditlagen inför en högsta gräns för andra kreditkostnader än ränta såväl vad avser avbetalningar av lånet (punkt 1) som vad avser maxgränsen för hela konsumentkreditavtalet (punkt 2). Bestämmelsen infördes genom en lagändring av lagen av den 5 augusti 2015

och är i kraft sedan den 11 mars 2016. I skälen till lagändringen angavs att *ratio legis* till att den infördes var att den begränsning av möjligheten att uppbära oskäligen ränta som följer av artikel 359 § 2¹ i civillagen inte räcker för att skydda konsumenternas intressen då kreditbolaget – visserligen under iakttagande av de bestämmelser som avser högsta tillåtna räntenivå – samtidigt föranstaltar om hög provision och höga tilläggsavgifter som inte avser ränta [utelämnas]. Den bestämmelsen implementerar inte någon regel som följer av unionsrätten.

Vad gäller det här aktuella målet anger avtalet andra kreditkostnader än ränta som fastställts med belopp som uppgår till den övre gräns som föreskrivs i artikel 36a i konsumentkreditlagen. I denna del, det vill säga den del som avser de sammanlagda kreditkostnaderna, uppfyller avtalet det lagstadgade kravet. Det är emellertid oklart om den omständigheten att de kostnader som avser andra kreditkostnader än ränta befinner sig inom den lagstadgade övre gränsen innebär att klausulerna om särskilda kostnader uppfyller lagrekvisitet inte bara med avseende på kostnadernas skälighet utan framför allt med avseende på det sätt på vilket de har formulerats. Bland andra kreditkostnader än ränta kan ingå allehanda kostnader såsom avgifter, provision, vinstmarginal, försäkringar, tilläggstjänster med mera. Vad gäller det nu aktuella målet omfattade dessa kostnader i förväg fastställda avgifter, provision samt avgifter för tilläggs paketet. Själva provisionen uppgår till ungefär 86 procent av samtliga kostnader och därvid även 86 procent av utbetalt lånebelopp. Den hänskjutande domstolen har för avsikt att företa en skälighetsprövning av dessa avtalsvillkor. Enligt den hänskjutande domstolen framstår det emellertid som oklart om det är möjligt att företa en sådan prövning och om den situation som den polska lagstiftaren reglerat i artikel 36a i konsumentkreditlagen omfattas av bestämmelsen i artikel 1.2 i direktivet. Med utgångspunkt i vad som slagits fast i EU-domstolens dom av den 20 september 2018, OTP Bank och OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 65), kan man anta att om det lagstadgade villkoret avseende en övre total kostnadsgräns är uppfyllt så innebär det inte att avtalsvillkor rörande enskilda kostnader är undantagna från direktivets tillämpningsområde och således inte skulle kunna prövas utifrån direktivet. EU-domstolen har inte bara en gång slagit fast att artikel 1.2 i direktiv 93/13 [Or.10] ska tolkas restriktivt.

Den omständigheten att några avtalsvillkor som avspeglar författningsföreskrifter inte omfattas av direktivet innebär således inte att giltigheten av andra avtalsvillkor som inte avspeglar författningsföreskrifter inte skulle kunna bli föremål för den nationella domstolens prövning utifrån direktivet. Det är emellertid möjligt att göra en annan tolkning; detta gör sig gällande i än högre utsträckning som artikel 36a i konsumentkreditlagen utformats så att den kan tolkas på ett sådant sätt att allehanda kostnader som håller sig inom den övre gränsen är att anse som tillbörliga, vilket lagstiftaren utgått från med tillgripande av ingående prövningar och uppskattningar. Unionslagstiftaren har – i enlighet med vad som anges i skälen till direktiv 93/13 – bedömt att en sådan kostnadsgräns som den som föreslagits av den aktuella medlemsstaten är att anse som skäligen.

Med utgångspunkt i att det är möjligt att pröva de avtalsvillkor som avser vissa kreditkostnader, framstår det enligt den hänskjutande domstolen som oklart om det är möjligt att företa en sådan prövning mot bakgrund av ordalydelsen i artikel 4.2 i direktivet.

EU-domstolen har redan slagit fast att artikel 4.2 i direktiv 93/13 föreskriver ett undantag från den mekanism för materiell prövning av oskäligen villkor som föreskrivs i de konsumentsskyddsregler som införts genom direktiv 93/13 och att den därför ska tolkas restriktivt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 42, och dom av den 23 april 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 31). När det gäller avtalsvillkor som omfattas av begreppet ”avtalets huvudföremål” i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 93/13 har EU-domstolen slagit fast att de ska anses vara villkor som anger de väsentliga prestationerna i detta avtal och vilka, som sådana, kännetecknar avtalet (dom av den 3 juni 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punkt 34, och dom av den 23 april 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 33). De villkor som är av underordnad betydelse jämfört med dem som definierar avtalsförhållandets själva natur kan däremot inte omfattas av begreppet ”avtalets huvudföremål” i den mening som avses i denna bestämmelse (dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 50, och dom av den 23 april 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 33).

Av den i nationell rätt angivna definitionen av låneavtal framgår det inte att avgifter i form av bland annat provisionsavgifter ska anses ingå bland avtalsparternas huvudsakliga prestationer, då det endast är långivarens utbetalning av lånebeloppet till låntagaren respektive låntagarens återbetalning av lånebeloppet till långivaren som är att anse som huvudsakliga prestationer ... [hänvisning till nationell rättspraxis].

Begreppen ”avtalets huvudföremål” och ”förhållandet mellan å ena sidan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor” i artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska i regel ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela Europeiska unionen, [Or.11] med beaktande av det sammanhang som bestämmelsen ingår i och det mål som eftersträvas med de aktuella föreskrifterna (dom av den 26 februari 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 50).

Med avseende på det kreditavtal som var föremål för prövning i mål C-186/16, Andriuc m.fl., EU:C:2017:703, slog EU-domstolen fast i punkt 38 att genom ett låneavtal utfäster sig långivaren i huvudsak att ställa ett visst penningbelopp till låntagarens förfogande, medan låntagaren i huvudsak utfäster sig att betala tillbaka detta belopp, i allmänhet jämte ränta, enligt en angiven amorteringsplan. Direktiv 2008/48/EG innehåller också en sådan definition av begreppet kreditavtal. De för ett sådant avtal väsentliga prestationerna hänför sig således till ett penningbelopp som är ett belopp vid utbetalningen och ett annat vid återbetalningen (eftersom det blivit större på grund av ränta och eventuella tilläggskostnader). I dom av den 20 september 2018 i mål C-448/17 (EOS KSI

Slovensko r.r.o. /Janowi Dance, C-448/17, EU:C:2018:745, punkt 62) förklarade EU-domstolen – i marginalen i ett övervägande i en annan del – att ett villkor i ett kreditavtal som avser kreditkostnader rör avtalets huvudföremål. I domen i målet C-143/13 (Matei, EU:C:2015:127, punkt 78) slog EU-domstolen i allmänna ordalag fast att det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva – med beaktande av avtalens beskaffenhet, allmänna systematik och bestämmelser samt det rättsliga och faktiska sammanhang som avtalen ingår i – huruvida ett visst villkor utgör en grundläggande del av gäldenärens prestation att betala tillbaka lånebeloppet till kreditgivaren (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkterna 49–51). Den sista delen av meningen ger möjligtvis vid handen att det endast är återbetalningen av lånebeloppet som utgör gäldenärens huvudsakliga prestation; detta står i överensstämmelse med vad som i detta avseende har slagits fast i nationell rättspraxis.

Det framgår emellertid av ordalydelsen i artikel 4.2 i direktiv 93/13 att det finns en andra kategori av avtalsvillkor vars eventuella oskälighet inte kan bedömas. Tillämpningsområdet är av begränsad omfattning, eftersom detta undantag endast avser bedömningen av förhållandet mellan å ena sidan det avtalade priset eller ersättningen och å andra sidan sålda tjänster eller varor. Förklaringen till att detta inte omfattas av kontrollen av avtalsvillkor är att det inte finns någon skala eller rättsligt kriterium som skulle kunna ligga till grund för en sådan kontroll (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkterna 54 och 55).

Det framgår således att vi, när det gäller de provisioner och avgifter som föreskrivs i det i målet aktuella avtalet, snarare har att göra med den andra undantagskategorin. Man måste därvid beakta att artikel 4.2 i direktivet utformats på ett annat sätt jämfört med artikel 385¹ § 1 i den polska civillagen. I den officiella översättningen av artikel 4.2 i direktivet föreskrivs att "[b]edömningen av avtalsvilkors oskälighet ... inte [skall] avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade". I artikel 385¹ § 1 i den polska civillagen föreskrivs att "[b]estämmelserna i ett konsumentkreditavtal som inte har avtalats individuellt är inte bindande för konsumenten om dennes rättigheter och skyldigheter enligt nämnda avtal är utformade på ett sätt som strider mot god sed och allvarligt åsidosätter konsumentens intressen (otillåtna [Or.12] avtalsvillkor). Detta gäller inte för bestämmelser som avser parternas huvudsakliga prestationer, särskilt med avseende på pris eller vederlag, om de är tydligt formulerade". Dessa skillnader, även om de inte förefaller vara så stora, kan förorsaka en kaosartad tolkning och föranleda en tolkning enligt vilken varje förhållande mellan pris och ersättning å ena sidan och sålda varor och tjänster å andra sidan enligt direktivet inte ska bli föremål för prövning, medan en sådan prövning enligt den polska civillagen ska uteslutas endast då både ersättningen och priset avser parternas huvudsakliga prestationer i det att den polska civillagen inte direkt föreskriver att det inte ska göras någon prövning av förhållandet (skälighet, proportionalitet) mellan pris och

ersättning å ena sidan och sålda varor och tjänster å andra sidan. Enligt direktivet, i jämförelse med den polska civillagen, framstår möjligheten att företa en prövning av avtalsvillkoren som begränsad i större utsträckning. Den hänskjutande domstolen saknar kännedom om att Polen skulle ha underrättat kommissionen om att ett mer omfattande konsumentskydd införts i den mening som avses i artikel 8 i direktiv 93/13.

Om den i förväg fastställda avgiften avser sådana kostnader som uppkommit i samband med avtalsingåendet, och provisionen utgör ersättning för beviljande av kredit, så framgår det att de avtalsbestämmelser som reglerar såväl avgift som provision och som bestämmer storleken på avgiften och provisionen avser ”förhållandet ... pris och ersättning” för levererade tjänster. Detta är emellertid enligt den hänskjutande domstolen oklart. Det ska därvid noteras att unionslagstiftaren använt sig av begreppet ”pris och ersättning” vilket i princip inte fungerar när det gäller regleringar på konsumentkreditområdet. I den engelska versionen av direktivet används varken begreppet pris (*price*) eller begreppet ersättning (*remuneration*). Det kan därvid framstå som oklart om hänvisningen i direktiv 93/13 till endast pris och ersättning ska ses som exempel på kostnader som uppkommit för konsumenten (i form av pris och ersättning) eller om det finns någon annan anledning till att dessa begrepp och inga andra har använts. Slutligen måste det prövas om den omständigheten att det inte är möjligt att göra någon prövning av förhållandet mellan pris och ersättning å ena sidan och å andra sidan sålda tjänster eller varor medför att det är uteslutet att både pris och ersättning är ”uppenbart för höga” eller oskäliga ”vid första påseendet”. Med andra ord ska det göras en prövning av om direktivet inte ska tolkas så, att upp till en viss övre gräns så ska någon skälighetsbedömningen (relevans, proportionalitet) av pris och ersättning inte företas medan om en viss övre gräns överskrids så ska pris och ersättning anses vara högst oproportionerliga och oskäliga, vilket innebär att pris och ersättning ska anses stå utom varje proportion såsom vederlag för den sålda varan respektive tjänsten.

Enligt den hänskjutande domstolen innebär detta emellertid inte att alla oklarheter har undanröjts.

Det mellan parterna ingångna avtalet anger endast att en viss i förväg fastställd avgift jämte provision ska tas ut samt att dessa ska betalas i delar och att själva lånebeloppet ska betalas åter. Avtalet anger inte vilken provision eller avgift som ska betalas, och inte heller vilken tjänst som dessa utgör vederlag för. En förklaring i det avseendet lämnas endast i kändens skriftliga yttrande i målet. Det är således oklart om avtalsvillkoren i detta avseende kan anses ha formulerats på ett klart och begripligt sätt. [Or.13]

EU-domstolen har vid ett flertal tillfällen slagit fast att kravet att avtalsvillkor ska vara tydliga inte kan begränsas till att villkoret i fråga ska kunna förstås i formellt och grammatiskt avseende. Tvärtom vilar det skyddssystem som direktivet genomför på idén att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, framför allt i fråga om tillgång till information, varför det krav på

att avtalsvillkor ska vara klart och begripligt formulerade, och följaktligen tydliga, som direktivet föreskriver ska tolkas extensivt (dom av den 20 september 2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 44 och där angiven rättspraxis). EU-domstolen har dock slagit fast att kravet att ett avtalsvillkor ska vara formulerat på ett sätt som är klart och begripligt även innebär att avtalet på ett tydligt sätt ska ange hur den mekanism som det aktuella avtalsvillkoret hänvisar till konkret fungerar samt hur denna mekanism förhåller sig till den som föreskrivs i andra villkor, så att konsumenten, på grundval av klara och begripliga kriterier, kan bedöma vad de ekonomiska följderna av avtalet blir för vederbörande (dom av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 75, och dom av den 23 april 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 50).

Om man utgår från att räntan utgör det huvudsakliga vederlaget för att gäldenären får tillgång till avtalsmotpartens penningmedel, samtidigt som avtalet föreskriver andra tillkommande utgiftsposter, däribland andra kreditkostnader än ränta som är många gånger högre, så framgår det att det klart och tydligt ska anges i avtalet vilken tjänst som svarar mot en viss avgift. I det aktuella avtalet finns inte någon uppgift om detta; dessutom innehåller avtalet formuleringen ”långgivaren erhåller” vilket kan tyda på att detta exempelvis föreskrivs i lag.

Enligt den hänskjutande domstolen framstår det som oklart att ett avtal som föreskriver ränta, avgifter och provision kan anses ha upprättats på ett begripligt språk om avtalet inte förklarar skillnaden mellan de olika kostnaderna. Med hänvisning till saken i målet och sakomständigheterna (se punkt III ovan) noterar den hänskjutande domstolen att långgivaren inte bemödat sig om att i låneavtalet på ett precist sätt ange i vilken egenskap som den person som skrivit under avtalet i långgivarens namn agerar. Den omständigheten att provisionen i avtalet betecknas som provisionsbaserad ersättning kan ge vid handen att konsumenten erlägger betalning till den person med vilken konsumenten ingått avtalet; detta gör sig än mer gällande som själva bestämmelserna i direktiv 2008/48 i den polska versionen använder sig av begreppet *wynagrodzenia* (betalning) endast på ett ställe, det vill säga på det ställe som anger betalning till kreditförmedlaren. Avtalet innehåller emellertid inga uppgifter utifrån vilka konsumenten skulle kunna bilda sig en uppfattning om karaktären på och egenskaperna hos de enskilda kostnadsposterna.

Med beaktande av dessa oklarheter beslutade den hänskjutande domstolen, vid sammanträde den 28 december 2018, att vilandeförklara målet och att ställa ovan angivna tolkningsfrågor till EU-domstolen i enlighet med artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. [Or.14]

[utelämnas]